

POSUDEK

na rigorózní práci Mgr. Andreje Kebluška na téma „Postoj Spojených států amerických k mezinárodnímu právu – Bushův unilateralismus“

Rigorózní práce je věnována stále aktuální problematice. Práce je členěna na úvod, hlavní část členěnou na dvacet kapitol a závěr. Rigorózní práce má celkový rozsah 135 stran. Pokud jde o cíle práce, jak konstatuje uchazeč, stěžejní část práce je věnována celkovému právnímu zhodnocení současné úpravě použití síly v mezinárodních vztazích podle Charty OSN a novému prosazovanému unilaterálnímu používání síly v mezinárodních vztazích Bushovou administrativou v letech 2000 – 2008.

V první kapitole se autor nejprve zabývá postavením USA jako subjektu mezinárodního práva a členstvím USA v OSN. Následující kapitola je zaměřena na výsadní postavení USA ve světě z hlediska ekonomického a vojenského. Třetí kapitola pojednává o administrativě prezidenta Bushe z hlediska politického, zejména pokud jde o otázky neokonzervatismu v USA. V následující části se autor zabývá postojem prezidenta Bushe k mezinárodnímu právu. Základem je zde Národní bezpečnostní strategie USA z roku 2002, která poukazuje na tři nejnaléhavější hrozby současného světa – globální terorismus, darebácké státy a šíření zbraní hromadného ničení. Podle Strategie se dosavadní koncepce odstrašení a zadržování jeví pro změnu hrozeb jako bezúčelná. Nové bezpečnostní myšlení by mělo být založeno na aktivním boji proti hrozbám, tj. podniknout preemptivní akce. V závěru této kapitoly dospívá uchazeč k závěru, že z pohledu mezinárodního práva se multilateralismus jeví zcela v souladu s mezinárodním právem, kdežto unilateralismus zcela v jeho rozporu (str. 26). Otázkou je, zda to lze takto jednoznačně kvalifikovat? Nad touto otázkou by se mohl uchazeč zamyslet při ústní obhajobě.

Dále se uchazeč zabývá otázkami vztahu USA k OSN a vztahem USA k NATO. V souvislosti se Severoatlantickou smlouvou uchazeč konstatuje, že neokonzervativci v USA uvažují o možnosti vedení operace NATO na základě čl. 53 Charty OSN (str. 41). Jaký je názor autora na úlohu oblastních dohod a orgánů v současnosti a zejména na postavení NATO jako organizace podle kapitoly VIII Charty OSN?

Sedmá kapitola pojednává o válce proti terorismu. Problematikou terorismu se autor zabývá jednak z hlediska OSN. Na str. 44 autor konstatuje,

že OSN se problematikou mezinárodního terorismu zabývá od spáchání „Mnichovského masakru“ z roku 1972. Je tomu skutečně tak? Terorismem se zabývá také v pojetí USA. Následující kapitola je zaměřena na otázky současné právní úpravy použití síly. Autor zde kvalifikovaně provádí výklad čl. 2 odst. 4 Charty OSN o zákazu použití a hrozby silou. Následně se zabývá výjimkami ze zákazu použití síly, akcemi Rady bezpečnosti a dále sebeobranou. Uchazeč v této části, v souvislosti s rozhodnutím Mezinárodního soudního dvora z roku 1986 (str. 59 a násl.) poukazuje na to, že ne každé použití síly musí být ozbrojeným útokem, který zakládá právo na sebeobranu. O jaké lehčí případy použití síly by se mohlo jednat? Vystává rovněž otázka zda spáchání agrese znamená, že došlo k ozbrojenému útoku. Následně se uchazeč zabývá otázkou preventivní a preemptivní sebeobrany. Na str. 65 uchazeč konstatuje, že sebeobrana preemptivní je z pohledu mezinárodního práva považována za legitimní. Toto své tvrzení by měl vysvětlit při ústní obhajobě.

Další kapitola je věnována válce v Afghánistánu. Uchazeč si zde mimo jiné klade otázku zda ozbrojený útok může založit i nestátní subjekt (str. 70 a násl.). Autor zde zvažuje zda ozbrojený útok může provést i nestátní subjekt v podobě teroristických skupin jako byla Al-Kajda. Dospívá ke kladnému závěru, při ústní obhajobě by měl své tvrzení vysvětlit. Dále se uchazeč zaměřil na otázku přičitatelnosti jednání teroristů jako jednání státu. Na str. 74 a podobně na str. 76 autor konstatuje, že v souvislosti s problematikou terorismu, mezinárodní právo stanoví důležitou povinnost států vystříhat se jednak organizování a jednak podněcování teroristických aktů na území jiného státu... Při ústní obhajobě by uchazeč měl vysvětlit z čeho plynou tyto povinnosti a v jakých případech se přičítá takové chování státu. Dále analyzuje operaci USA „Trvalá svoboda“ v Afghánistánu zda je v souladu s právem na sebeobranu a vyjadřuje své hodnocení z hlediska mezinárodního práva (str. 78 a násl.). Operaci zkoumá autor z hlediska toho zda sebeobrana byla nezbytná, bezprostřední, přiměřená. V závěru kapitoly uchazeč hodnotí danou operaci z hlediska mezinárodního práva.

Další kapitola je zaměřena na válku v Iráku. V souvislosti se zásahem v Iráku v roce 2003 se autor vyjádřil k otázce USA a právu na preventivní sebeobranu. Konstatuje, že preventivní sebeobrana nemá oporu v normách mezinárodního práva (str. 95). V následující kapitole uchazeč rozvíjí myšlenku trestního stíhání Bushe ml. jako válečného zločince. Zamýšlí nad možnou aplikací Římského statutu na činy amerického prezidenta. Mohla by podat oznámení také Rada bezpečnosti o situaci nasvědčující, že byl spáchán zločin na který se vztahuje Římský statut? Na základě jakých norem může být založena univerzální jurisdikce

států ke stíhání závažných zločinů podle mezinárodního práva? V poslední kapitole se uchazeč zabývá důsledky „Bushových počinů“ v mezinárodním právu.

Pokud jde o hodnocení, název práce vyvolává dojem, že bude zaměřena na komplexnější analýzu vztahu USA k mezinárodnímu právu. Nicméně autor se zaměřil pouze na aplikaci norem mezinárodního práva v oblasti zákazu použití síly na konkrétní případy, jak vyjádřil v úvodu své práce. V tomto kontextu se zabývá také vztahem USA k OSN a NATO. Problematika politiky USA a celkového přístupu tohoto státu k mezinárodnímu právu je vyjádřena v prvních kapitolách. Rovněž se mu zdařilo ukázat vztah politiky USA (v době působení prezidenta Bushe ml.) k mezinárodnímu právu a na základě rozboru příslušných právních norem uchazeč vyjádřil svůj názor na to do jaké míry byly kroky americké administrativy v souladu či rozporu s mezinárodním právem. Autor se na zvolené téma snažil aplikovat zejména normy mezinárodního práva týkající se zákazu síly, aplikoval však i určitá pravidla z oblasti mezinárodněprávní odpovědnosti států a také z mezinárodního humanitárního práva. V tomto směru plně prokázal svou schopnost pracovat s příslušnou právní úpravou, dokumenty a literaturou.

Pokud jde o literaturu, použil díla českých i zahraničních autorů, které se vztahují k dané problematice a dokumenty. Ve větším rozsahu využil i řadu internetových zdrojů, které se vztahují k danému tématu. V práci jsou na některých místech překlepy např. na str. 74, 76 je místo „vystříhat“ vystříkat. Chybně je místo „statut“ použit výraz „status“ (str. 104) Mezinárodního trestního soudu. Omylem autor v úvodu označuje svou práci jako „diplomovou“.

Přes určité připomínky rigorózní práci splňuje požadavky kladené na tyto práce a **doporučuji** k ústní obhajobě. Při ústní obhajobě doporučuji, aby se uchazeč zaměřil na výše zmíněné otázky, případně se vyjádřil ke vztahu současné administrativy USA k mezinárodnímu právu z hlediska problematiky kterou se zabýval ve své práci.

V Praze dne 10. 1. 2014

doc. JUDr. Jan Ondřej, CSc., DSc.